

HÉSIODOS

ZPĚVY ŽELEZNÉHO VĚKU

NAKLADATELSTVÍ
SVOBODA
1990

Od Múz helikónských ať naše započne píseň!
Na hoře velké a svaté jsou ony, na Helikónu,
utlýmá nohama tančí kol pramene violkového,
okolo oltáře všemohoucího Kronova syna.

- 5 A když v Permésu ještě si pleť svoji omyly hladkou
anebo v studánce Pégasové či v Olmeiu svatém,
na samém vrcholu Helikónu se pustily v reje
ladné, něhyplné a nohy jim neumdlávaly.
Potom se zvedly a neprůhlednou se oděvše mlhou
10 kráčely skrze noc a pěly překrásnou píseň,
slavíce bouřného Dia a velebnou argejskou Hérú,
obutou v opánky zlaté, i Athénu jiskrozrakou,
rozenku Dia, vladaře bouří, i Apollóna,
zvaného Foibos, a mistryni šípů Artemidu,
15 zemětřasa a svorník pevnin Poseidáona,
ctihodnou Themis i laškovně hledící Afrodítu,
Diónu krasavici i v zlaté čelence Hébu,
Létó, Íapeta a Krona ošemetného,
Héliá velikého i Selénu skvoucí a Zoru,
20 černou Noc i velkého Ókeana a Zemi —
jakož i ostatních navěky živých bohů rod svatý.

Od nich Hésiodos se krásně naučil zpívat,
pod svatým Helikónem když jednou jehňata pásł;
tenkrátě takové slovo mi bohyně nejdříve řekly,
olympské Múzy, rozenky Dia, vladaře bouří:

- 25 »Pastýři z polí, vy sirotci bēdní a nic nežli břicha!
Umíme vyprávět smyšlenek mnoho a podobných pravdě;
umíme, když se nám zachce, i o věcech skutečných zpívat.«

- Dcery velkého Dia tak pravily, mistryně slova;
30 nato mi podaly žezlo, jež stálo za podívanou:
z bujného vavřinu utrhly větev — a vdechly mi božský
zpěvu dar, abych zpíval, co bude, i to, co se stalo;
blažených rod, kteří žijí věčně, mi velely slavit,
ale je samy opěvat vždycky, i napřed, i potom.
35 Ale k čemu mi tamto, to o dubu anebo skále?

Vzhůru tedy a začněme od Múz, jež Diovi otci
pějí a vznešenou mysl mu uvnitř Olympu baví,
spojující, co jest, co bude, co bývalo dříve,
v jedinou píseň; jim neúnavně se ode rtů line

- 40 sladký hlahol, až příbytek otce Dia se směje,
hromovládčův, když bohyně se zpěv, jak lilie čistý,
rozlehne kol; tu zvučí i sněžného Olympu vrchol,
obydlí nesmrtelných. A ony nebeským hlasem
bohů ctihodný rod svou písní velebí napřed:
45 které že z počátku zrodila Země i široké Nebe,
kteří bozi z těch rodičů vzešli, dārcové dobra;
na druhém místě pak Dia — otce bohů i lidí
na počátku i na konci písně bohyně slaví,
jak je nejlepší z bohů a má z nich největší sílu.
50 Potom opěvují i plémě Gigantů silných,
po nich i lidí, a Diovu mysl v Olympu baví
olympské Múzy, rozenky Dia, vladaře bouří.

- V Pieri je povila otci, Kronovu synu,
Mnémosyné, jež chránila nivy při Eleuthéru —
55 úlevu ve starostech a v strastech zapomenutí.
Neboť on moudrý Zeus s ní obcoval po devět nocí,
daleko od nesmrtelných k ní vchází na svaté lože;
ale když uplynul rok a dokola oběhly doby,
měsíců ubývalo a dnů se dovršil počet,
60 devatero mu povila dcer — ty jedna jak druhá
věnují zpěvu své srdce, jich mysl je starostí prosta —
blizoučko samého temene Olympu zasněženého.
Tam jsou ta jejich rejiště pěkná a příbytky krásné,
s nimi tam v radovánkách i Touha a Charitky bydlí;
65 pomilování hodný hlas ony roníce z hrdla
slaví vesmírné řády a velebí šlechetné zvyky
nesmrtelných, a z úst se jim hlahol libezný line.

- K Olympu tehdy se braly, tím sladkým se pyšnice hlasem,
s nebeskou písní, a černá země jim přizvukovala,
70 když tak pěly, a rozkošný dupot jim od nohou stoupal,
jak se vracely ke svému otci; on na nebi vládne,
samo jediný třímaje hromy i plamenné blesky,
nad otcem Kronem zvítěziv mocně; pak výborně všecko
bohům uspořádal a rovně rozdělil pocy.
75 O tom zpívaly Múzy, jež bydlí v olympských sídlech,
devět dcer, jež z velikého se zrodily Dia,
Euterpé, Melpomené a Thaleia, Erató, Kleió,
Terpsichoré a Úranié a Polyhymnia,
devátá Kalliopé — ta ze všech je nejváženější;
80 ona totiž i ctihodné krále doprovází.

Jestliže dcery velkého Dia někoho poctí
z králů živých Diem a při zrození naň shlédnou,
tomu kapkami medosladkými orosí jazyk,
tomu se z úst pak linou lahodná slova; i vzhlíží
85 k němu veškerý lid, jak nalézá právo a ortel
vynáší spravedlivý; on hovoří, aniž se zmýlí,
ba i veliký svár on dovede urovnat rychle.
Neboť rozumu dar mají soudcové proto, že lidem
na rynku poškozeným zas pomohou k spravedlnosti
90 lehko, jen domlouváním a slovy přívětivými.
Takovému se koří jak bohu, když do schůze kráčí,
v účtě a lásce druží; on vyniká ve shromáždění;
to je ten svatý dar, jež mají pro lidi Múzy.
Přece dík Múzám a Apollónovi, jistému střelci,
95 vzali se na světě pěvci a na loutnu hrající muži;
králové zase z Dia. Je blažen, koho si Múzy
zamilují; pak z úst mu sladká pramení slova.
Neboť má-li kdo žal a čerstvě zjitřenou duši,
že mu až hořem usychá srdce, a najednou pěvec,
100 služebník Múz, začne o slavných lidech a o starých časech
zpívati hymnus, i o Olympanech, blažených bozích,
rázem zapomene ten smutný a veškerou žalost
pustí z mysli; tak rychle ho promění dary těch bohů.

Zdravím vás, Diovy děti, a o píseň rozkošnou prosím!
105 Slavte velebné plémě vždy živoucích, nesmrtelných,
kteří se z hvězdného Nebe a ze Země narodili,
rozence mráкотné Noci i chovance slaného Moře.
Povězte, odkud se poprvé vzali bozi a země,
odkud řeky a nezměrné moře, vlnami vzduté,
110 bleskotající hvězdy a nad nimi obloha širá,
kteří bohové z těch se zrodili, dárcové dobra,
kerak si rozdali pocty a podělili se o svět
a jak Olymp o mnoha roklich si zabrali prvně.
To mi zvěstujte, Múzy, jež bydlíte v olympských domech,
115 od počátku, a mluvte, co z toho se nejdříve stalo.

Tak tedy nejdříve vznikl Chaos, ale pak Země
šírokoprsá, to na věky bezpečné pro všechny sídlo,
pro nesmrtelné, jimž temeno sněžného Olympu patří,
spolu s mráкотným Tartarem v útrokách široké země —
120 a s ní Erós, jenž z věčných bohů je nejspanilejší,
údy oproštuje a veškerých bohů i lidí
mysl v prsou si podmaňuje i rozšafný rozum.

Z Chaosu černá Noc a Erebos počátek vzali;
z Noci se zase narodil Aithér a Den, který v lásce
125 z objetí Erebu počala matka a přivedla na svět.
Země zrodila napřed ji samé podobné nebe —
Úrana plného hvězd, kol dokola aby ji halil,
aby blaženým bohům byl na věky bezpečným sídlem;
mocné pak zrodila hory, ty rozkošné příbytky bohů,
130 příbytky nymf, které v roklinatých si libují horách.
Povila ona i netknuté moře, vlnami vzduté,
Pontos, bez rozkoše a lásky; leč potom se vzdala
Úranovi a z toho se narodil Ókeanos,
zvířený do dna, i Koios a Kreios a Hyperión,
135 Íapetos a Theia a Rheia a Mnémosyné,
Foibé v čelence zlaté i Themis a líbezná Téthys.
Po nich přišel ten nejmladší na svět, úskočný Kronos,
nejstrašlivější z dětí; měl otce bujného nerad.

Kyklópy zrodila potom; ti měli troufalé srdce,
140 Steropés jako Brontés i silácké povahy Argés,
kteří зробili blesk a hrom dali Diovi otci;
oni v ostatních věcech sic bohům podobni byli,
jenomže uprostřed čela jim sedělo jediné oko.
Jménem Kyklópové se zvali proto, že měli
145 jediné okrouhlé oko, jež sedělo uprostřed čela;
sílu svalstva i um oni vkládali do svého díla.

Ale i jiní ze Země přišli a z Úrana na svět,
obrovští synové tři a zpupní — je strach o nich mluvit:
Kottos a Briareós a Gygés, svéhlavé děti.
150 Od ramenou jim paží sto se napřahovalo —
sáhnout na ně byl strach — a nad údy rozložitými
každému padesát hlav, ne méně, vyrostlo z plecí;
neměla soka ta mohutná síla v mohutném těle.

Všichni synové totiž, co se Zemí Úranos zplodil,
155 budili hrůzu a protivní byli vlastnímu otci
od počátku; on každého hned, jak vyklouzl z lůna,
jednoho po druhém v útrokách Země Úranos ukryl,
nepouštěl na světlo ven a ze skutku zlého měl radost.
Ona však, Země obrovitá, ta sténala, uvnitř
160 přeplněna, až na zlý a úskočný prostředek přišla.
Stvořila bez meškání věc novou, šedivou ocel,
zrobila veliký srp, a sklíčena v miléném srdci,
mluvila k miléným synům a nabádajíc je řekla:

»Synové moji z hříšného otce, kdybyste chtěli
165 uposlechnout, pak za hanu zlou se na vašem otci
můžeme pomstít; on hanebné skutky si usmyslil první.«

Domluvila; jich všech se zmocnila bázeň a nikdo
neříkal nic — až veliký Kronos, ten lstivý, se vzmuživ,
ujal se zase slova a hovořil k vážené matce:

170 »Matko, já bych ti mohl ten počín slíbit a provést;
na otce našeho zloprověštného přec neberu ohled;
vždyť to byl on, kdo hanebné skutky si usmyslil první.«

Pravil, a obryně Země se v srdci zaradovala;
v skrytu ho do jámy posadila a čepel mu dala
175 do ruky ostrozubou a úklad mu zjevila celý.
Veliký Úranos přišel, s ním tma, a kol dokola Zemi
touže po milování on objal a všady se prostřel;
ze zálohy pak jeho syn se nazvedl rukou,
levicí, zatímco pravou se obrovské čepele chopil,
180 dlouhé, ostrozubé, a svému milému otci
kvapně usekl úd a hodil jej vzad, aby letěl
za jeho týl. Ale nevyletěl mu naprázdno z ruky:
neboť co krůpějí krve se z něho stříaslo, ty všechny
přijala Země, a sotva se naplnil koloběh roků,
185 zrodila mocné Erinye i Giganty obry
v zářící zbroji a s dlouhými oštěpy v rukou a nymfy,
ty, kterým Jasanové se říkají po širé zemi.
Ale to přirození, jak jednou je oceli uťal
Kronos a do moře rozvlněného jím z pevniny mrští,
190 neslo se hladinou dlouho a z nesmrtelné té tkáně
bílá se ronila pěna — a z ní se počala panna.
Ke Kythérám, jež milují bozi, se dostala nejdřív,
na Kypr čníci z vln pak doplula z Kythér a na břeh
bohyně krásná a velebná vyšla; jí pučela tráva,
195 kamkoli šlápla, zpod útlých nohou; ji Afrodítou,
bohyni zrozenou z pěny a v čelence Kythéřankou
jmenují bozi i lidé, že v mořské se počala pěně;
Kythéřankou, že ke Kythérám se dostala nejdřív,
ale i rozenkou Kypru, že z vln se na Kypru zvedla;
200 mimoto moudímilovnou, že světu se zjevila z moudí.
K ní se přidružil Erós a šla s ní spanilá Touha,
jakmile přišla na svět a brala se do sboru bohů;
takovou čest má od počátku a takový úděl
byl jí dán mezi lidmi i bohy nesmrtelnými:

205 panenské láskování i usmívání a šalba,
sladké potěšení i láska a roztomilosti.

Tamtěm synům pak veliký Úranos otec dal jméno
Títánové, těm dětem, jež zplodil sám, a je plísnil:
říkal o nich, že z bezbožnosti si troufali spáchat
210 čin tuze velký a za ten že jednou odplata přijde.

Z Noci se narodil bezcitný Osud i Morana černá,
ona povila Smrt i Spánek a Snů celé plémě,
bohyně temná Noc, jež rodila, aniž s kým spala;
Pomluvu potom i kormutnou Bídu a Hesperidky,
215 které o jablka se starají, krásná a zlatá,
za slavným Ókeanem, i o stromy, nesoucí plody;
povila také Moiry a Morany nemilosrdné,
.....

220 bohyně, které stíhají hříchy i lidí, i bohů,
a svůj ukrutný hněv ony neodkládají nikdy,
dokud odplaty zlé se nedočká ten, který zhřešil.
Zrodila černá Noc i Nemesidu, tu metlu
na syny smrti, a povila po ní i Šalbu a Lásku,
225 Starobu žaluplnou a Eridu tvrdého srdce.

Avšak protivná Eris zas povila Námahu trudnou,
nepaměť Léthu a Hlad i Bolesti tonoucí v slzách,
ano i Půtky a Bitvy a Vraždy a Rubání mužů,
Různice, Obelhávání a mezi stranami Hádky,
230 Nezákonnost i Zaslepenost, ten pár sobě věrných;
Přísahu k tomu — ta pozemšťany nejvíce trestá,
kdykoli někdo by o vlastní újmě přísahal křivě.

Nérea pravdomluvného, co nezná lži, zplodil Pontos,
svoje nejmladší dítě; leč lidé mu říkají stařec,
235 neboť je neomylný a vlídný a nezapomíná
na řád a právo — jen úmysly čestné a laskavé chová;
potom i Thaumanta velikého a Forkya reka
v objetí se Zemí zplodil, i v tváři spanilou Kétó
a s ní Eurybii; ta z oceli srdce má v hrudi.

240 Z Nérea božské a láskyhodné se zrodily dcery
v moři nezoraném a z Dóridy vlnitých vlasů,
rozenky Ókeana, jenž v sebe uzavřen proudí:
Plótó, Eukranté, Amfitrité a ochranná Sáó,
štědrá Eudóré, Galéné, Glauké a běhutá Speió,